

Etika a nepředemtnost

Komplikovanost etických (morálních) problémů vedla četné (i velké) myslitele k nejrůznějším typům redukcí a zjednodušování. K nejsložitějším souvislostem a jejich nezbytné selekci nás obvykle přivádí zprvu tzv. situovanost mravního subjektu. Už ta bývá často redukována na pouhé jeho okolí, a ještě jen na některé jeho prvky, zatímco ostatní jsou prostě z nezbytnosti pomíjeny jako pro mravní situovanost bezvýznamné (a v tom leckdy dochází k omylům). První druh oprav takových redukcionismů spočívá v důsledném a pečlivém rozlišování podílu vlivu okolí a podílu subjektu samého na oné (jeho, tj. jemu vlastní) situovanosti (jde vlastně o to, jak si subjekt ustavuje a upravuje skutečnosti kolem sebe tak, že je jednak přizpůsobuje sobě, jednak že sebe přizpůsobuje jim. Jde o ustavičně probíhající proces proměny *okolí* (okolní části světa, Umwelt) v *osvětí* (osvojený, přivlastněný svět, Eigenwelt), který je vždy také záležitostí individuální aktivity (a reaktibility) každého jednotlivého subjektu (ale nejčastěji i dalších subjektů náležících k témuž osvětí a v něm působících), i když byly (už na přírodní úrovni) vynalezeny četné způsoby a prostředky, jak jednotlivé subjekty trochu (nebo dokonce značně až hodně, ale nikdy ne naprosto) zbavit oné vskutku individuální (a tedy jedinečné) „odpovědnosti“. To nás však hned přivádí k dalšímu druhu nutných oprav, jimž je společné nesprávné až falešné pojetí subjektu. „Subjekt“ totiž nemůže být chápán jako nějaký úběžný bod sebereflexe (anebo - v případech subjektů nižší úrovně než lidská - aktivního dějícího se sebevrahu), ale je třeba počítat s jeho vnitřním ustrojením, k němuž nutně náleží něco jako „vnitřní situovanost“, „vnitřní osvětí“, „vnitřní prostředí“ (jakými jsou např. genetická výbava, zapamatovávaná zkušenost aj.); zde jsou redukcionistické tendence někdy až zarážející. Největším dílem jde o falešné tendence všude přeceňovat jakési izolovatelné automatismy, které jsou jen předpokládány, ale bez dostatečného porozumění, na čem všem jsou vlastně založeny a co všechno se jejich založení musí účastnit. Kromě této „vnitřní situovanosti“ či „vnitřního rozpoložení“ (a fungování) subjektu je tu však problém subjektu samého, které dosud obecně vzato nebyl náležitě a detailně rozmyšlen, natož pak domyšlen. A last not least: každý subjekt je nějak zakotven v nepředemtnu, ve světě „ještě nejsoucího“, které nemůže být odvozeno ze žádného rozložení ani rozestavení čehokoli „jsoucího“. Tato posledně uvedená dvojí problematika se stále větší měrou stává naprosto nepřehlédnutelnou, ba pracovně zcela nezbytnou tematikou (problematikou), vlastně samou základní „složkou“ a stavebním prvkem etiky.

(Písek, 100320-3.)